

سرشناسه	حسنی شلمانی، محمدحسن، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	مدیریت مشارکتی: مشارکت بخش خصوصی - دولتی در مدیریت مدارس (ابعاد و مولفه‌ها) / تألیف محمدحسن حسنی شلمانی؛ ویراستار علمی ابوالفضل بختیاری
مشخصات نشر	تهران: آوای نور، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	۱۹۲ ص.
شابک	978-600-309-076-7
وضعیت فهرست نویسی	لیبا
یادداشت	کتابنامه.
عنوان دیگر	مشارکت بخش خصوصی - دولتی در مدیریت مدارس (ابعاد و مولفه‌ها).
موضوع	مدیریت - مدارس - سازماندهی / مدیران مدارس
موضوع	مدیریت - مشارکت کارمندان / کار گروهی در آموزش و پرورش
شماره افزوده	بختیاری، ابوالفضل، ۱۳۴۵ - ویراستر
رده بندی کنگره	۱۳۹۲۲۸۰۵LB / ۴۲۷م۴ع
رده ی دهی	۲۳۷۱
کتابشناسی ملی	۳۳۵۰۰۳۷

مدیریت مشارکتی:

مشارکت بخش خصوصی - دولتی در مدیریت مدارس (ابعاد و مولفه‌ها)

تألیف: محمدحسن حسنی شلمانی

ویراستار علمی: دکتر ابوالفضل بختیاری

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیرالدین حسینی

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۵۰۰

چاپ و صحافی: تایماز

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۷۶-۷

• تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان و نظر - پلاک ۹۹۰

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۲۰۰۷۷

• نمایندگی فروش ۱: تهران - خیابان انقلاب - شماره ۱۲۱۲ - فروشگاه

• نمایندگی فروش ۲: تهران - خیابان انقلاب - پاساژ اندیشه - فروشگاه

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۱۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۹	فصل اول: ابعاد مشارکت در آموزش و پرورش
۲۰	آراء و اندیشه‌های پایه
۳۷	تعریف مشارکت
۴۰	ساختار مدارس مبتنی بر تعریف مشارکت
۴۲	تعریف حقوق مالکیت و شاخص اندازه‌گیری
۴۷	فصل دوم: تئوریهای مبتنی بر رویکرد نهادی در اقتصاد و مدیریت
۴۸	رویکرد نهادی اولیه و نوین در حوزه اقتصاد
۴۸	رویکرد نهادی اولیه
۵۱	رویکرد نهادی نوین
۵۵	سیر تکاملی نظریه مشارکتی در مدیریت
۵۹	سیستمهای همکاری
	مدل گروه انسانی
۶۰	نظریه همسازی
	رویکرد بوم‌شناسی سازمانی
۶۵	رویکرد وابستگی منابع
۶۶	تئوری نهادی
۶۸	مدل سیستم اجتماعی مدرسه

۷۰	مشارکت در نظریه‌های نوین مدیریت
۷۰	مشارکت و فرانگرایی
۷۱	مشارکت و نظریه آشفتگی
۷۲	مشارکت و نظریه کارآفرینی
۷۲	مشارکت و مدیریت کیفیت
۷۴	مشارکت و یادگیری سازمانی
۷۵	مشارکت و نظریه کایزن
۷۶	مشارکت و مدیریت دانش
۷۷	مشارکت محلی - منطقه‌ای
۷۹	موانع مشارکت مدیریت محلی - منطقه‌ای
۷۹	میراثی مشارکت برای بهبود مدیریت محلی - منطقه‌ای
۸۱	مشارکت و فرهنگ سازمانی در مدارس
۸۴	مشارکت و ساختار نهایی مبتنی بر مالکیت
۹۱	فصل سوم: مشارکت بخش خصوصی - دولتی مدارس
۹۶	استدلال در طرفداری از مشارکت بخش خصوصی و دولتی
۹۸	پایامدهای منفی مشارکت بخش خصوصی و دولتی
۹۹	مشارکت خصوصی - دولتی و کیفیت آموزش
۱۰۲	پیشینه پژوهش در زمینه مشارکت در آموزش
۱۰۷	پیشینه مشارکت بخش خصوصی - دولتی در آموزش جهان
۱۰۸	پیشینه در ایالات متحده آمریکا
۱۱۴	پیشینه در سایر کشورها
۱۳۱	فصل چهارم: مولفه‌های مشارکت بخش خصوصی - دولتی در آموزش پرورش
۱۳۲	مالکیت روانشناختی
۱۳۶	ارزش‌های مشارکتی
۱۳۸	ساختار مشارکتی
۱۴۰	رهبری توزیعی
۱۴۳	فرایندهای مدیریتی

۱۴۴	ارتباطات بین فردی
۱۴۵	افزایش درجه توانمندی
۱۴۶	نظارت درونی
۱۴۷	پرداخت مشارکتی
۱۴۹	فصل پنجم: نتایج آماری مولفه‌های مشارکت بخش خصوصی - دولتی
۱۴۹	روش پژوهش
۱۵۰	جامعه آماری، نمونه، شیوه نمونه‌گیری
۱۵۵	ابزارها
۱۵۶	پرسشنامه مشارکت در بخش خصوصی - دولتی
۱۵۸	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۵۹	تحلیل عاملی پرسشنامه
۱۶۰	نتایج تحلیل عاملی پرسشنامه مدیریت و مالکیت
۱۶۱	یافته‌ها
۱۶۸	بحث و تفسیر
۱۷۲	پیشنهادات پژوهش
۱۷۷	منابع
۱۸۱	

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱: فراوانی مدیران براساس تفکیک مناطق آموزش و پرورش شهر تهران..... ۱۵۲
- جدول ۲: توصیف مدیران براساس تفکیک جنسیتی..... ۱۵۳
- جدول ۳: فراوانی مدیران براساس نوع مدرسه..... ۱۵۳
- جدول ۴: توصیف مدیران براساس سابقه کار، سابقه مدیریت..... ۱۵۳
- جدول ۵: توصیف مدیران براساس سطح تحصیلات..... ۱۵۴
- جدول ۶: اندازه *kmo* نتایج آزمون کروییت بارنلت ماتریس همبستگی..... ۱۶۱
- جدول ۷: ارزش ویژه، درصد تبیین واریانس، درصد تراکمی و ضریب اعتبار.....
- جدول ۸: پرسشنامه مالکیت و مدیریت با اجرای تحلیل مولفه‌های اصلی..... ۱۶۳
- جدول ۹: سلفها استخراج شده براساس مقادیر چرخش یافته..... ۱۶۴

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱: متغیرهای تشکیل دهنده بخش IPRI..... ۴۶
- شکل ۲: مدل سیستم اجتماعی مدرسه..... ۶۹
- شکل ۳: چارچوب اجرای مدیریت کیفیت..... ۷۴
- شکل ۴: ابعاد یادگیری سازمانی..... ۷۵
- شکل ۵: چارچوب فرهنگ سازمانی..... ۸۳
- شکل ۶: نمودار مدیران براساس سابقه کار..... ۱۵۴
- شکل ۷: نمودار مدیران براساس سابقه مدیریت..... ۱۵۵

پیشگفتار

مشارکت بخش خصوصی - دولتی در آموزش و پرورش در دهه اخیر توسط دانشمندان، مدیران و مجامع بین المللی مورد توجه قرار گرفته است. نیاز به مشارکت بخش خصوصی در آموزش و پرورش از اهمیت زیادی برخوردار است؛ چون آموزش و پرورش با حجم وسیعی از جمعیت جامعه بصورت مستقیم و غیرمستقیم در ارتباط است؛ چون مدیریت بخش دولتی به تنهایی نمی تواند نیازهای این بخش وسیع از جامعه را برآورده سازد. لذا اهمیت بخش خصوصی با مشارکت بخش دولتی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. نیاز به مشارکت بخش خصوصی - دولتی در آموزش و پرورش تا حدی است که برخی از صاحب نظران معتقدند اصل توسعه در آموزش و پرورش را برپایه آن استوار می دانند.

با توجه به اهمیتی که از نقش مشارکت بخش خصوصی - دولتی در آموزش و پرورش و اجزاء آن در مدارس برای توسعه بیان گردیده است، اساس خصوصی سازی در مدارس بمنظور رقابت پذیری مدارس؛ بدون در نظر گرفتن تقاضای آموزشی و افزایش حق دسترسی والدین به مدارس خصوصی ممکن نیست. افزایش دسترسی والدین نیز مستلزم کاهش شهریه مدارس خصوصی برای دسترسی بیشتر خانوار می باشد. بدین منظور نیازمند ورود بخش خصوصی با شرایطی هستیم که مورد حمایت

بخش دولتی باشد. بطوریکه کاهش شهریه‌ها امکان دسترسی از طرف تقاضای آموزشی را فراهم نماید. بدین شکل شاهد رونق بازار آموزشی در فضای رقابتی خواهیم بود.

هدف کتاب حاضر، ارائه مفهومی از مشارکت است که بتواند مشارکت چندگانه ذینفعان آموزشی از جمله دولت، کارکنان مدرسه و والدین را، مورد پاسدار در مدارس نشان دهد. آرایش ساختار مشارکت بخش خصوصی - دولتی در آموزش و پرورش می‌تواند گامی برای توسعه آموزش و پرورش کشور شناخته شود.

لذا استفاده از آراء و اندیشه‌های فیلسوفان در زمینه آموزش و پرورش، دولت و مدیریت و مالکیتی مشارکت برای ورود در رویکرد مشارکت بخش خصوصی - دولتی آموزش و پرورش مورد شناسایی قرار گرفت. برای بعد مالکیتی در مدارس نهادی در حوزه اقتصاد استفاده گردید؛ سپس رویکرد مشارکتی و نهادی در حوزه مدیریت مورد بررسی قرار گرفتند.

همچنین با استفاده از تئوریه‌ها و مبانی نظری مشارکت بخش خصوصی - دولتی در مدارس مورد بررسی قرار گرفت. بنابراین آموزش و پرورش نیازمند بستری است که بطور یداد بتواند ارتباط والدین را بعنوان بهترین ناظر، با مدرسه بعنوان بهترین مسئول حفظ نماید؛ بدین ترتیب با استفاده از نظرات اندیشمندان در زمینه آموزش و پرورش و بهره‌مندی از فعالیتهای موفق نهادهای بین‌المللی چون

بانک جهانی، یونسکو، یونیسکو، یونیسکو و سایر نهادهای معتبر بین المللی در جهان و با الگوبرداری از کشورهایی که از بافت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مشابهی برخوردار هستند و با استفاده از عملکرد کشورهای موفق بدنبال ارائه مولفه‌هایی هستیم که با ترکیب مفاهیم مربوط به آن بتوان یافته‌هایی را استخراج کرد که بیانگر تاثیرگذاری مشارکت بخش خصوصی دولت در مدارس باشد. این کتاب شامل پنج فصل می‌شود: در فصل اول، مورد مربوط به فلسفه آموزش و پرورش و دیدگاه فیلسوفانی که در زمینه آموزش و پرورش از دیدگاه جهان‌شمولی در زمینه مشارکت برخوردار بوده‌اند است. از زیربنای فکری فیلسوفان در زمینه آموزش و پرورش مورد استفاده قرار گرفت. بدین ترتیب ابعاد مشارکت بخش خصوصی - دولتی شناسایی شد. در فصل دوم و سوم، تئوری‌های مرتبط با ابعاد شناسایی شده براساس نظریه‌های فیلسوفان در دو حوزه مدیریت و اقتصاد مورد بررسی قرار گرفته است. با استفاده از تئوری‌های مورد بررسی مفاهیمی از تئوریه‌ها بعنوان مولفه‌های مشارکت بخش خصوصی - دولتی مورد بررسی قرار گرفت. در فصل چهارم، چهار ارتباط بین المللی و کشورهای موفق در زمینه مشارکت بخش خصوصی - دولتی در جهان مورد بررسی قرار گرفته است و در فصل پنجم با استفاده از مطالعات انجام شده در ارتباط با مبانی مشارکت بخش خصوصی دولت روایی و اعتبار مولفه‌های استخراج شده در آموزش و پرورش مورد بررسی قرار گرفته است.

این کتاب برای استفاده پژوهشگران، دانشجویان در رشته‌های مدیریت آموزشی، علوم تربیتی، روانشناسی صنعتی سازمانی و دروس مرتبط با روش تحقیق، رفتار سازمانی، تعاون و بازرگانی و اقتصاد آموزش و پرورش و مشارکتهای مردمی قابل استفاده است.

با توجه به ترسیم الگوی توسعه کشور و نیل به آموزش و پرورش به اسناد مشارکت پایدار و تجارب موجود در کشورهای موفق و نهادهای بین‌المللی امید است کتاب حاضر با ارائه رویکرد جدیدی در مشارکت پایدار ارزش پژوهشی محققان و پژوهشگران را به سمت انجام تحقیقات مبتنی بر زمینه مشارکت بخش خصوصی - دولتی در آموزش و پرورش و سایر زمینه‌ها معطوف دارد.

محمد حسن حسینی شلمانی

پاییز ۱۳۹۲

اهمیت مشارکت در کار گروهی و تیمی بقدری مورد توجه قرار گرفته است که روان‌شناسان اجتماعی از قبیل دوچ و کراوس (نقل از کتبی، ۱۳۷۴، ص ۱۳۷) معتقد بودند، کشف توانمندی‌ها و پویایی‌های گروه سهم عظیم دستاوردها و ایرات اجتماعی را بخوبی نشان داده است.

اهمیت مشارکت در کار گروهی و تیمی نیز بقدری است که در تمام تنوریه‌های مدیریت اعم از تنوریه‌های کلاسیک، نئوکلاسیک، تنوریه‌های انسان‌گرایانه و رفتار سازمانی و تنوریه‌های سازمان‌های نوین مورد توجه قرار گرفته و مشاهده می‌شود. دلیل آن نیز نیاز بشر در اجتماعی زیستن است که از ابتدای خلقت بشر همواره مشاهده می‌گردد. در واقع مشارکت از مزایای بسیار برخوردار است و موجب برآوردن نیازها می‌شود. استفاده از مشارکت کاربرد ساده اخلاقانه‌ای است که در تعامل انسانی و زندگی در هر جامعه‌ای دیده می‌شود اما آنچه استفاده از آنرا سودمند و اثربخش جلوه می‌دهد چگونگی استفاده از مشارکت است.

اندیشمندان بزرگی چون دیوئی^۱ در ترسیم یک جامعه دموکراتیک، مشارکت افراد در جامعه را عامل مهمی تلقی می‌کردند. از نظر وی، جامعه

1 - Participation

2 - Dewey, John

دموکراتیک، جامعه‌ای است متعادل و یکپارچه که بر تفاهم دوسویه استوار است. تجربه جمعی کوشش مشترکی است که در آن همه شرکت‌کنندگان در تجارب یکدیگر سهیم شوند. هر اندازه مشارکت بیشتر شود، امکان رشد افزونتر است. انسانها در تلاش خویش برای زیستن درمی‌یابند که زندگی گروهی یا مشارکت جمعی، به موثرترین وجهی به رفاه و تداوم حیات آنان کمک می‌کند. جامعه آموزشی دیویی که بر فعالیتهای مشارکتی دوسویه مبتنی بود، به گونه‌ای طرح‌ریزی شده بود که قانون مشارکت را شکل دهد (گوتک، ۱۳۸۰، ص ۱۴۰)، اما آنچه چگونگی استفاده از مشارکت را سودمند و اثربخش جلوه‌گر می‌سازد و منجر به پیدایش تلاش جمعی می‌گردد؛ این است که حقوق مالکیت در این تلاش مورد احترام واقع گردد بطوریکه اگر نهاد مالکیت و احترام به آن، در جامعه‌ای ضعیف باشد و از ساختار قوی برخوردار نباشد، خصوصی سازی و واگذاری امور به بخش غیردولتی در آن جامعه شکست خواهد خورد.

شاید این سوال بتواند اهمیت نه مالکیت را بخوبی تبیین کند که چرا به رغم روند رو به افزایش رشد و توسعه اقتصادی و وفور منابع هنوز فقر مطلق در بسیاری از کشورها دیده می‌شود؟ تجربه منابع غنی در کشورهای در حال توسعه یافته، چه نوع نهادهایی برای توسعه و توسعه در این کشورها مورد نیاز است؟ کوز^۱ در نظریه هزینه‌های مبادی می‌پاسخ

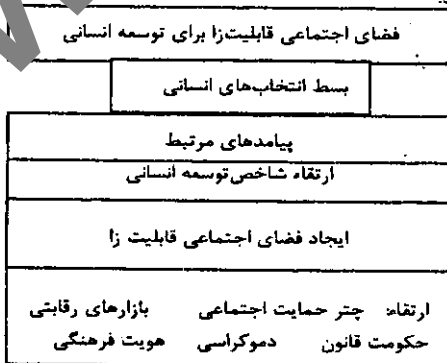
۱- نهاد عبارتست از نظام سازمان یافته‌ای از روابط اجتماعی که در برگیرنده ی برخی از ارزش‌ها و فرایندهای مشترک است و برای پاسخگویی به برخی از نیازهای اساسی جامعه بوجود آمده است.

۲- کوز، رونالد Ronald Coase (متولد ۱۹۱۰) برنده جایزه نوبل اقتصاد در سال ۱۹۹۱ به خاطر اهمیت کشف و روشنگری در زمینه هزینه‌های معاملاتی در ساختار نهادی و عملکرد نظام اقتصادی.

به این سوال اعتقاد براین دارد که نهادهایی تقویت شوند تا بتوانند هزینه‌های فعالیت خود را کاهش دهند. وی معتقد است، اگر هزینه انجام یافته در یک دادو ستد بیشتر از سود آن باشد آن فعالیت اتفاق نمی‌افتد. وی اداه می‌دهد، هنگامی فرایند کار پرهزینه باشد و حقوق مالکیت بر روی ضعیف مورد حمایت قرارگیرد، قراردادهای بسختی تعیین و اجرا می‌شود و هزینه فعالیت افزایش می‌یابد (نقل از شیرلی، ۲۰۰۸، ص ۸). اهمیت استفاده از نهادهای کاهش فقر در این است که با کاهش هزینه‌ها موجب توسعه اقتصادی می‌شوند در عین حال با درگیرکردن افراد جامعه موجب ایجاد فضای اجتماعی قابلیت‌زا^۲ می‌گردند.

۱- هزینه مبادله‌ای (Transaction Costs) - از دسته از هزینه‌هایی است که افراد در فرایند مبادله اقتصادی متحمل می‌شوند تا حقوق مالکیت خود را مشخص، تعریف و تضمین کنند. پس هزینه مبادله دربرگیرنده هزینه‌های کسب اطلاعات در مورد طرف مقابل، هزینه‌های مذاکره و توافق، هزینه عقد قرارداد و نظارت بر عملکرد طرف مقابل و هزینه‌های تسهیل و تضمین اعمال این حقوق می‌باشد.

۲- شیرلی، مری ام Mary M. Shirley - رئیس مرکز رونالد ک
۳- در اولین گزارش ملی توسعه انسانی بمنظور ترسیم مفهوم توسعه انسانی تاکید بر هدف زندگی بهتر، توسعه انسانی بدین صورت تعریف شده است: توسعه انسانی فرایند است که از طریق آن افراد در بستر فضای اجتماعی قابلیت‌زا برای دستیابی به زندگی بهتر است. چارچوب مفهومی برای فضای اجتماعی قابلیت‌زا برای توسعه انسانی بدین شکل است:

برگرفته از: سازمان برنامه و بودجه، اولین گزارش ملی توسعه انسانی ۱۳۷۸

بمنظور ایجاد فضای اجتماعی قابلیت‌زا در آموزش و پرورش نیازمند شناسایی عواملی هستیم که موجب تسریع در تأمین اهداف در آموزش و پرورش شوند. از آنجا که هدف اصلی آموزش و پرورش، تأمین نیازهای آموزشی جامعه تا پایان سطح تحصیلات متوسطه، به طور کارآمد، عادلانه، متناسب و در حد کفایت^۱ است و باتوجه به آنکه این نیازها گسترده هستند و منابع مالی برای تأمین آنها محدودند، ناگزیر باید تأمین آنها برگیرنده سه ویژگی کارآمدی، عادلانه و متناسب بودن باشد تا انسان تا به نیازها در حد کفایت حاصل شود (نادری، ۱۳۸۹: ص ۷۰).

پس از آنکه انسانان عقیده دارند دلیل اصلی تأمین ناکافی منابع مالی آموزش و پرورش، این چگونگی تخصیص منابع است (پژوهشکده تعلیم و تربیت، ۱۳۸۳: ص ۱۰۰). بهره‌گیری نامناسب از امکانات، ناکارآمدی را به ارمغان می‌آورد که این امر، کمبود منابع یا نیازهای مالی را تشدید خواهد کرد. از این گذشته، توزیع منابع مالی بیشتر، لزوماً به توسعه کمی و کیفی آموزش کمک نخواهد کرد. توزیع عادلانه امکانات آموزشی و همچنین نابرابری فرصت در پیشرفت تحصیلی نیز دو موضوع جدی هستند که به بهره‌مندی مناسب همه اقشار و گروه‌ها در آموزش و پرورش آسیب می‌رسانند (نادری^۲، ۱۳۸۹: ص ۷۰).

در این مطالعه، بمنظور تأمین منابع مالی آموزش و پرورش مناسب با سه ویژگی "کارآمد بودن"^۳، "عادلانه بودن"^۴ و "متناسب بودن"^۵ بدنبال

۱- کارآمدی آموزشی و توزیع عادلانه امکانات بین مناطق مختلف آموزشی.

۲- نادری، ابوالقاسم؛ عضو هیئت علمی دانشگاه تهران.

۳- ایجاد شرایط رقابتی در مدارس کشور.

عواملی در آموزش و پرورش هستیم که ابعاد مشارکت را مبتنی بر تخصیص بهینه منابع ترسیم نماید. ترسیم این عوامل، موجب تقویت مدیریت کارآمد در آموزش و پرورش و تعریف حق مالکیت و احترام به آن، قالب مشارکت ذینفعان آموزشی در مدارس خواهد شد؛ بطوریکه تحت تقویت تجاری‌سازی آموزش با هدف رقابت آموزشی و مدارس مورد بخش غیردولتی گردد.

-
- ۱- امکانات آموزشی به گونه ای باشد که همه افراد در حد استحقاق (نه لزوماً برابر) از آموزش مناسب بهره مند شوند.
 - ۲- آموزش و پرورش متناسب با نیازهای واقعی (فعلی و آتی) جامعه و افراد باشد.